

Quen es ti? Quen somos nós?

Alberto Sucasas

É coñecida a escena bíblica (*Xénese 2, 19-20*): ó pouco de ter sido instalado Adán no Paraíso, o Creador encoméndalle a tarefa de ser el quen poña nome ós restantes seres. A existencia débenlla, por suposto, a Deus, pero establecer o nome que permita designar a cada un deles é competencia de Adán, o home primixenio.

Cal pode ser a razón de semellante privilexio? Moi probablemente o feito de que, entre tódalas criaturas, só o home ten a facultade de coñecelas: elas limítanse a existir, mentres que Adán é quen de comprendelas. A palabra coa que as nomea expresa, xustamente, esa comprensión. O nome non é, en xeral, outra cousa que a expresión verbal da identidade das cousas.

Árbores, animais, accidentes xeográficos... para todo iso atopa o home a palabra axeitada, pois recoñece a esencia ou identidade de tódolos seres. Mais, ocorre outro tanto consigo mesmo? Sabe Adán cal é a súa identidade? Está en condicións de dar resposta á pregunta quen son eu? A historia da parella primordial, amplificada pola súa descendencia, máis ben suxire o contrario. Ó longo da historia da humanidade, temos resolto moitos enigmas relativos ós feitos do mundo, pero aínda -e todo parece apuntar a que a espera será moi longa- non logramos saber, con certeza, quen somos nós.

Cheo de respostas para o que el non é, o home representa, para si mesmo, unha pregunta sen resposta: mihi quaestio factus sum, sentenciou Agostiño. A ciencia, a arte, o pensamento, a política... pero tamén a experiencia, persoal ou colectiva, do feito mesmo de vivir non deixa de propoñer ese inquietante interrogante: quen son eu?; quen es ti?; quen somos nós?

A pretensión de atopar a resposta definitiva está fóra de lugar. Podemos, iso si, ensaiar, dun xeito

aproximativo, un esbozo ou tentativa de resposta. Formularémola así: a identidade humana, sexa o que sexa, non é a dunha natureza simple; supón, pola contra, unha condición complexa, de notable densidade, pois nela concorren instancias heteroxéneas. Somos un cóctel identitario.

Dous serían os seus ingredientes principais. Poñámoslles nome: a identidade-eu e a identidade-nós.

Comezamos pola segunda. Cada un de nós identifícase en virtude da pertenza a diversas entidades colectivas. Nese sentido, pode dicir de si mesmo que é nai ou fillo, protestante ou agnóstico, francés ou ecuatoriana, labrega ou enxeñeiro, moza ou anciá, progresista ou reaccionario. Outros tantos aspectos da identidade que proveñen do feito de ser membro dunha comunidade ou colectivo. Trátase dunha identidade que comparto con outros moitos; a dicir verdade, con todos aqueles que tamén forman parte do grupo de referencia. Nesa medida, a persoa humana non é algo único e inintercambiable; de feito, pode ser substituída por calquera outra que desempeñe a mesma función social. No fondo, a identidade-nós fai de cada home un calquera. Unha proba sinxela: as sociedades son entidades que sobreviven á morte dos seus membros: eles vanse pero ela segue, pois a súa existencia non depende da presenza de estes ou aqueles suxeitos; é dabondo que os haxa, quenquera que sexan. (Unha lei análoga á vixente no eido biolóxico: o interese primordial é a supervivencia da especie, non

do organismo individual; a morte deste vese compensada pola aparición de novos espécimes... tamén eles destinados a morrer).

Soa cruel verse reducido á condición de non ser outra cousa que membro dun colectivo. O eu séntese asoballado, como se o grupo supuxese o sacrificio da individualidade. Acaso a nosa condición aseméllase ó ciclo biolóxico, onde a xeneralidade da especie apenas tolera a irrupción do singular, ou mesmo á produción industrial, en serie, de artigos comerciais? Carece de todo dereito a individualidade? Por suposto que non:

“O TEU, O MEU...” xacobe meléndrez fassbender

velaí a razón de que, xunto á identidade-nós, a realidade humana esixa, como contrapunto ou complemento, a identidade-eu. Nova perspectiva: o home, cada home, deixa de ser mera parte ou fracción do organismo social; agora emerxe como algo único, insubstituíble, que reclama o dereito, irrenunciábel, a ser el mesmo. Por moi difícil que resulte dicir en que consiste dita identidade (o propio do individuo consiste, xustamente, en ofrecer resistencia á xeneralidade do concepto), o certo é que a súa reivindicación é consubstancial á humana conditio. Na vida cotiá recoñecemos, con plena inmediatez, esa

singularidade cando identificamos a outro polos dous caracteres que lle pertencen en exclusiva: a súa faciana e a súa voz. (Dito entre parénteses, a fotografía, nisto herdeira do xénero pictórico do retrato, mantén unha fonda afinidade co misterio do rostro, que é, ó mesmo tempo, expresión e segredo).

Non nos atopamos diante dun dilema, senón dun cóctel identitario. O que somos é dual: eu e nós, singularidade e pertenza. A pretensión de dar conta da identidade humana en termos unilateralmente egolóxicos ou comunitarios está condenada ó fracaso. Levaría, por un lado, ó illamento dun suxeito solitario, sen pertenza. Polo outro, á disolución do individuo na sustancia comunitaria. Ámbalas dúas posibilidades desembocarían na negación do humano; é dicir, no inhumano. Non por iso deixa de ser moi amplo o abano identitario: segundo dosifiquemos os compoñentes da mestura, varía substancialmente o resultado final. Pensemos en dous casos límite: o fanático disposto a matar, e morrer, pola causa; no outro extremo, o suxeito egoísta que rexeita calquera compromiso cos outros.

Cada eu vive, sen poder intercambiala, a súa vida; intégrase, ó mesmo tempo, na actividade vital dos grupos ós que pertence. O primeiro fai prevalecer o punto de vista da primeira persoa: eu son, para min mesmo, condición de canto me afecta ou ocorre; ata o punto de que a miña morte -mero caso de defunción para os outros- supón, sen máis, o fin do mundo. Pero, de

adoptar o enfoque colectivo, ábrese camiño o punto de vista da terceira persoa: para este, cada home vale pola función social que desempeña (o seu rol, en terminoloxía sociolóxica), sendo a fin de contas indiferente quen sexa o que o realiza.

Hai que escoller? Imponse, máis ben, a evidencia de que temos que vivir, simultaneamente, nos dous espazos. Se nas relacións superficiais, pero necesarias, que mantemos cos semellantes tivésemos que ter presente, en todo instante, a singularidade absoluta de cada un deles (o segredo do seu eu), a vida social tornárase imposible. Pero tamén é certo que alí onde a relación cos outros se carga de significación emocional (é o propio da experiencia amorosa, non só no erotismo, tamén na amizade ou no afecto paterno-filial), o próximo xa non é o representante dunha función social, senón alguén único, a descubrir na súa individualidade. Invertendo o tópico (o amor é cego), cumpre dicir que só a experiencia amorosa é quen de revelarnos o que de insubstituíble hai en cada home; unicamente ela sabe recoñecer, baixo a máscara do calquera, a realidade do único.

Pode que o maior desafío que debe afrontar a humanidade consista en conciliar, dun xeito armónico, os dereitos do colectivo (a identidade-nós) e as prerrogativas do individuo (a identidade-eu).

O teu, o meu... invítanos a transitar ese difícil camiño que levaría ó encontro entre civismo e amor, entre paixón e política.